

Микола Шаповал і Галичина

Як колишньому юнакові юнацької школи армії УНР 1920 р., мені було приємно прочитати вірну оцінку кристалезового характеру генерала Миколи Шаповала в посмертному біографічному нарисі проф. І. Борщака. Полковник М. Шаповал перейняв обов'язки командира юнацької школи в липні 1920 р., коли через відворот армії УНР і союзної з нею польської армії, ця школа опинилася поза межами української національної території, в Яслі, на північ від Лемківщини. З Ясла полковник Шаповал перевів школу до Станиславова, де він одержав номінацію на генерала.

Юнацька школа містилася в будинку станиславівської в'язниці на Дуброві, де колись сидів Мирослав Січинський, а за часів української влади там містився Кіш УСС. По останньому залишився напис на колишній каплиці Коша УСС аж до прибуття юнацької школи. В приміщенні цієї колишньої каплиці Коша УСС була розташована бібліотека юнацької школи, там таки збирав генерал Шаповал старшинський і юнацький склад школи кожного разу, коли відбувалися національно-виховні доповіді. Доповідачами були, між іншими: проф. І. Феценко-Чопівський (про економічні основи самостійної України), міністер УНР О. Безпалко (про український національно-державний світогляд).

Цілий цикл доповідей про українське національно-державне будівництво виголосив сам генерал Шаповал. Усі завжди слухали з захопленням його 2-годинні доповіді. Коли всі інші доповідачі висловлювали беззастережну вірнопідданість тодішньому урядові УНР, Шаповал, хоч сам генерал армії УНР, мав цивільну відвагу ствердити в одній своїй доповіді, що помилковою е

та політика українського уряду, що зрікається Галичини, де українська нація скристалізувалася в західно-европейському значенні цього слова.

— Ми могли б, — говорив Микола Шаповал, — зректися тимчасово Чернігівщини, або якоїсь іншої окраїнної української області, але без Галичини ми української держави не збудуємо...

Ці слова викликали серед слухачів велике враження тому, що після розриву між УНР та УГА (Українська Галицька Армія), в листопаді 1919 р., придніпрянці, прихильники уряду УНР, називали галичан «ізмєнніками» (щойно навчаючись рідної мови, ці «патріоти» говорили покищо українсько-російським жаргоном). У кулеметній сотні юнацької школи, куди був приділений автор цих рядків і де молодшим старшиною був хорунжий Созонтів (чи не теперішній голова «Української Громадської Опіки» в Парижі?), рідними приятелями галичан були Фрусевиц, брати Володимир і Юрій Хилецькі (сини полковника) та Ол. Осадчий. Тому така заява генерала Шаповала викликала серед ворожо настроєних до галичан юнаків зміну їх погляду.

Востанне бачив я генерала Шаповала 22 листопада 1920 р. над Збручем, коло Підволочиська, коли він з сумом глядів, як ми склали свою зброю в руки поляків. Після того я залишив своїх придніпрянських товаришів зброї й, передягнувшись в селянське вбрання, щоб уникнути інтернування в поляків, подався до свого родинного села.

Д-р Микола Андрусак

Стемфорд, ЗДА.
Жовтень 1949 р.